

Recensie proefschrift Sebastiaan Dönszelmann

Doeltaal - Leertaal Didactiek, professionalisering en leereffecten

In deze recensie van het promotieonderzoek van Sebastiaan Dönszelmann staat de toepassing van de doeltaal (Engels) in de les centraal. Hij onderzocht of docenten een (eigen) doeltaal didactiek eigen kunnen maken en dat deze dan effectief en consistent zou kunnen worden gehanteerd in plaats dat deze heel incidenteel door de docent wordt toegepast. Talendocenten lijken enerzijds er al decennia van overtuigd te zijn dat het inzetten van de doeltaal tijdens de vreemde talenles, sterk bijdraagt aan het taalleerproces. Het adagium Doeltaal-Voertaal is ieder docent intensief tussen de oren gepropt maar hoe gaat effectief inzetten van de doeltaal eigenlijk in zijn werk? Tegelijkertijd hoor ik nogal eens collega's vreemde talen verzuchten dat ze elk jaar weer proberen de doeltaal te gebruiken, maar deze pogingen na enkele weken ploeteren gefrustreerd opgeven! Alweer jaren geleden stelde professor Gerard Westhoff dat wanneer leerlingen niet in de doeltaal antwoorden/spreken, alle inspanning vrijwel tevergeefs is.

Swain en Lapkin (1995) beschreven al dat verantwoord doeltaalgebruik meer behelst dan gewoon spreken in de te leren taal! En om een flinke domper op de verwachtingen te zetten, beweert Dönszelmann dat er in de loop van de jaren geen sluitend bewijs geleverd is voor een positief effect van doeltaalgebruik op de leerprestaties van leerlingen in regulier voortgezet onderwijs. Ook merkwaardig is dat een heldere omschrijving in de literatuur van goede doeltaal didactiek eigenlijk niet te vinden is. Maar als we toch uitgaan van het belang ervan, is de centrale vraag, die je op grond van bovenstaande kunt stellen, hoe de juiste input waaraan docenten hun leerlingen moeten blootstellen er dan precies uitziet? En als laatste, is het gebruik van de moedertaal altijd af te raden?

Dönszelmann stelde zich de volgende onderzoeksvragen:

1. Kunnen talen docenten zich verantwoord doeltaalgebruik eigen maken en wordt dat wat aangeleerd is ook 'duurzaam' toegepast?
2. Wordt er, binnen het reguliere vreemdetalenonderwijs, een positief verband zichtbaar tussen verantwoord doeltaalgebruik van de docent en prestaties en motivatie van leerlingen?

Om aan de eerste vraag sowieso toe te komen moesten er verschillende stappen worden gemaakt: een didactiek ontwikkelen voor het beoogde doeltaalgebruik, het bekwamen van docenten en het ontwikkelen van wat Dönszelmann een observatie instrument noemt.

Voor het ontwikkelen van de didactiek werd uitgebreid (literatuur-) onderzoek verricht om te komen tot ontwerpeisen. Zulke ontwerpeisen vormen een kader, maar zijn nog niet de beoogde doeltaal didactiek zelf; ze zullen vertaald moeten worden naar didactisch handelen in de les. Feitelijk stond een lijn van didactische theorie over doeltaalgebruik en professionalisering van docenten voor ogen, via genoemde ontwerpeisen naar een concrete didactiek. Het eerder genoemde 'observatie-instrument' werd tijdens het onderzoek toegepast om na te gaan of en hoezeer docenten de beoogde didactiek ook daadwerkelijk toepasten. Dit werd gedaan in twee groepen docenten die bij elkaar zo'n 600 leerlingen instructie gaven in de "nieuwe" doeltaal-voertaal didactiek. Via interventie en control groepen werden metingen gedaan naar opgedane vaardigheden maar ook motivatie van leerlingen. Gedurende de beide jaren waarin onderzoek werd gedaan, vond er ook observatie van lespraktijk van docenten plaats.

Opmerkelijke uitkomst van het onderzoek is dat het "Doeltaal-Leertaal" project de deelnemers ertoe in staat heeft gesteld zich terdege te ontwikkelen. Praktische voorbeelden hiervan waren het

stimuleren van interactie in de doeltaal bij leerlingen en bijvoorbeeld het hanteren van de moedertaal in de les. Het bleek dat veel deelnemende docenten na een jaar nog steeds goed in staat waren de nieuwe didactiek plaats te geven! In een van zijn conclusies schrijft Dönszelmann dat een stevige Doeltaal-Leertaal didactiek bereikbaar is voor iedere docent. En docenten die de didactiek beter dan gemiddeld inzetten, zijn in staat om beter dan gemiddelde prestaties met hun klas te behalen: er wordt daadwerkelijk op alle onderdelen van de taalvaardigheidsontwikkeling winst behaald én er zijn geen negatieve effecten op de leerling motivatie zichtbaar! Het hanteren van de doeltaal NIET primair als communicatiemiddel maar als instrument om de taal echt beter te leren lijkt de uitkomst van de voorgestelde didactiek in dit proefschrift. Nog mooier is wellicht te constateren dat het vooral ook de vreugde van het lesgeven en – ontvangen sterk bevordert.

De voorgestelde didactiek van Dönszelmann's proefschrift (hoofdstuk 4) is vrij beschikbaar op internet en op aanvraag bij ons te verkrijgen en is bijzonder de moeite van het bestuderen waard.

Sebastiaan Dönszelmann hoopt DV april 2021 opnieuw een workshop te verzorgen op de studiedag van de kerngroep.

n.a.v. promotie Sebastiaan Dönszelmann

Doeltaal - Leertaal Didactiek, professionalisering en leereffecten

19 juni 2019 Vrije Universiteit

April 2021

Johan van Wijk